

JAHON BOKSI: TARIXI, RIVOJI VA BUGUNGI KUNI

Ahmadjonov Shuhrat Boltaevich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti. Samarqand, O'zbekiston.

Anotatsiya: Boks, o'zining uzun tarixiga va global ahamiyatiga ega sport turi sifatida, dunyo bo'ylab minglab sportchilarni o'ziga jalb qilgan. Uning asosiy maqsadi – raqibni zarbalar yordamida yengish, jismoniy va ruhiy chidamlilikni namoyon qilish. Jahon boksi bugungi kunda nafaqat sport, balki xalqaro madaniyatning ajralmas qismiga aylangan. Boksning Tarixi va Rivoji Boksning tarixi juda qadimga borib taqaladi. Uning ildizlari miloddan avvalgi davrlarga, xususan, Yunoniston va Rim imperiyalariga borib taqaladi. Ajoyib, ammo jiddiy janglar o'tkazish uchun jismoniy kuch va qobiliyat talab qilgan ushbu sport o'zining jismoniy va ruhiy jihatlari bilan ajralib turadi. Qadimgi Yunonistondagi Boks Boksning asoslari qadimgi Yunoniston va Rimda yaratilgan.

Kalit so'zlar: Qadimgi Yunoniston, Jahon Boksining Kategoriyalari, Tashkilotlari va Federatsiyalari, Dunyo Boks Tashkiloti.

Asosiy qsim: Yunonistonning «Pankration» degan sport turi boksning ilk shakli sifatida tarixga kirgan. Bu jangovar san'at turida faqat qo'llar va oyoqlardan foydalanilgan, va jismoniy kuchga asoslangan edi. Keyinchalik Rimda boks o'yinlari gladiatorlar o'rtasidagi janglar shaklida o'tkazilgan. Zamonaviy Boksning Tug'ilishi Zamonaviy boksning rivojlanishi 19-asrning boshlariga to'g'ri keladi. 1867-yilda inglizlar tomonidan ishlab chiqilgan Queensberry qoidalari boks sportining asosiy tamoyillarini shakllantirdi. Bu qoidalar boksni adolatli va xavfsiz qilish uchun bir qator cheklovlar kiritdi, masalan, jangchilarni 3 daqiqalik raundlarga ajratish, himoya qilish uchun qo'lqoplardan foydalanish, va zarbalarni taqiqlash. Bu qoidalar jahon bo'ylab boksni standartlashtirishga imkon berdi va boksning zamonaviy ko'rinishining shakllanishiga olib keldi. Jahon Boksining Kategoriyalari Boksning jahon darajasida ko'plab vazn toifalari mavjud. Har bir vazn toifasi o'ziga xos raqobatni yaratadi, bu esa sportchilarga o'z salohiyatlarini to'liq namoyon qilish imkonini beradi. Jahon boksining asosiy vazn toifalari quyidagilardir:

- Flyweight (kuchli vazn): 52 kg gacha.
- Bantamweight: 53,5 – 54,5 kg.
- Featherweight: 57 kg.
- Lightweight: 61 kg.
- Light Welterweight: 63,5 kg.
- Welterweight: 66,5 kg.
- Light Middleweight: 69 kg.

- Middleweight: 75 kg.
- Light Heavyweight: 79 kg.
- Heavyweight: 90 kg dan yuqori.

Bundan tashqari, boksda "super" vazn toifalari ham mavjud bo'lib, ular nafaqat jismoniy kuchni, balki texnik jihatlarni ham talab qiladi. Jahon Boksining Yirik Tashkilotlari va Federatsiyalari Boksning rivojlanishida dunyodagi bir nechta yirik tashkilotlar va federatsiyalar muhim rol o'ynaydi. Ular boks musobaqalarini tashkil etish, sportchilarni baholash, janglarning rasmiyligini ta'minlashda ishtirok etadilar. WBC (Dunyo Boks Kengashi) 1956-yilda tashkil etilgan WBC — boksning eng yirik va nufuzli tashkilotlaridan biridir. U dunyoning eng yaxshi bokschilarini taqdirlash va himoya qilishga qaratilgan. WBC, o'zining qoidalari va boksni rivojlantirishga qo'shgan hissasi bilan, sportchilarga eng yuqori medallarni taqdim etadi. WBA (Jahon Boks Assotsiatsiyasi) WBA 1962-yilda tashkil etilgan va u ham dunyodagi eng nufuzli boks federatsiyalaridan biri hisoblanadi. WBA dunyodagi ko'plab yirik boks musobaqalarini tashkil etadi va boks bo'yicha jahon chempionlik kamari uchun kurash olib boradi. IBF (Xalqaro Boks Federatsiyasi) IBF, 1983-yilda tashkil etilgan, va bugungi kunda boksning eng mashhur federatsiyalaridan biridir. IBFning yirik boks musobaqalari jahon miqyosida katta e'tibor qozonadi. WBO (Dunyo Boks Tashkiloti) WBO 1988-yilda tashkil etilgan va bugungi kunda eng yuqori reytingdagi boks federatsiyalaridan biri hisoblanadi. WBO tomonidan tashkil etilgan musobaqalar ham juda keng ko'lamda o'tkaziladi. Jahon Boksi: Eng Mashhur Bokschilar Jahon boksida ko'plab sportchilar o'z nomlarini tarixga muhrlagan. Ularning ayrimlari jahon bo'ylab o'zlari yaratgan meros bilan ajralib turadi:

- Muhammad Ali: "Katta og'irlik" (Heavyweight) vazn toifasida eng buyuk bokschilardan biri sifatida tanilgan. U nafaqat ringdagi ustaligi, balki faolligi va ijtimoiy masalalardagi ishtiroki bilan ham dunyo miqyosida e'tirof etilgan.
- Mike Tyson: O'zining yuksak kuchi va jismoniy tayyorgarligi bilan mashhur bo'lgan Tyson, super og'ir vazn toifasida dominatsiya qilib, ko'plab jahon chempionligi kamarlari sohibi bo'lgan.
- Floyd Mayweather: 50 ta jangdan hech birida yengilmagan Mayweather zamonaviy boksning eng mashhur nomlaridan biridir. Uning uslubi texnik, yengil va taktikaviy yondashuvga asoslangan.
- Manny Pacquiao: Filipinlik Pacquiao bir nechta vazn toifasida jahon chempioni bo'lgan va u o'zining agressiv uslubi va raqiblarni yengishda ustalik ko'rsatgan.
- Canelo Álvarez: Meksikalik bokschi Saul "Canelo" Álvarez, o'zining texnikasi va kuchli zarbalari bilan eng muvaffaqiyatli bokschilardan biridir va ko'plab jahon chempionlik kamarlari uchun kurashgan.

Bugungi Kunda Jahon Boksi Bugungi kunda boks global miqyosda rivojlanib bormoqda. Yangi avlod bokschilari texnik jihatdan yanada rivojlanmoqda va sportni

yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shuningdek, boksning ommaviyligi, televizion va raqamli translyatsiyalar yordamida yanada oshdi. Yangi texnologiyalar, masalan, raqamli reytinglar, statistika tahlillari va hayotiy yangiliklar boks sportini jahon miqyosida ommalashtirishda muhim rol o'ynayapti.

O'zbekiston kabi davlatlar ham boks sportini rivojlantirishga katta e'tibor berib, xalqaro miqyosda o'z bokschilarini tayyorlamoqda. Shu tariqa, jahon boksida O'zbekistondan chiqqan yulduzlar ham e'tiborga molik bo'lib bormoqda.

Xulosa Jahon boksining tarixi va rivoji ko'plab yirik bokschilarning jasoratlari va sportdagi yutuqlari bilan bezatilgan. Bugungi kunda boks, shubhasiz, eng mashhur va raqobatbardosh sport turlaridan biri hisoblanadi. Jahon boksining yirik federatsiyalari, sportchilarining ustalıkları va global miqyosdagi musobaqalar boksni nafaqat sport, balki madaniyat va iqtisodiyotda ham muhim rol o'ynaydigan bir sohaga aylantirdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shermamatovich, M., Yalgashevich, K., & Narkulovich, S. (2021). The development of physical preparedness of student young people. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 2699-2704.
2. Shermamatovich, M. M., Tursunovna, H. U., Zayniddinovich, N. I., Boltayevich, A. S., & Yalgashevich, K. S. (2021). Physical education of student youth in modern conditions. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 1589-1593.
3. Shermamatovich, M. M. (2023). Psychological Description Of Sport And Psychological Development Of Sportsmen. *Eurasian Research Bulletin*, 17, 7-9.
4. Shermamatovich, M. M., Norkulovich, S. K., & Tursunovna, H. U. (2022). PLACE AND ROLE OF PSYCHOLOGICAL AND VOLITIONAL TRAINING IN THE TRAINING PROCESS OF STUDENTS-BOXERS. *World Bulletin of Management and Law*, 8, 141-144.
5. Shermamatovich, M. M., & Boltaevich, A. (2022). INTERACTIVE LEARNING METHODS IN THE PROCESS OF TEACHING PHYSICAL CULTURE. *World Bulletin of Management and Law*, 7, 99-100.
6. Shermamatovich, M. M., & Boltaevich, A. (2022). INTERACTIVE LEARNING METHODS IN THE PROCESS OF TEACHING PHYSICAL CULTURE. *World Bulletin of Management and Law*, 7, 99-100.
7. Shermamatovich, M. M., Zayniddinovich, N. I., Boltaevich, A. S., Norqulovich, S. Q., Muzaffarovich, S. A., & Abriyevich, E. Q. Endurance Formation in General Physical Training Students. *International Journal on Integrated Education*, 4(3), 356-359.
8. Yalgashevich, X. S., & Shermamatovich, M. M. Enhancing Athletes' Regained Performance Through Rational Nutrition. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology*, (1), 1-6.

9. Shermamatovich, M. M., & Latif, T. (2023). DEVELOPMENT OF SPORTS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(3), 374-377.
10. Shermamatovich, M. M., & Aybxonovich, T. M. (2024). O'QUVCHILARNING FUTBOL BO'YICHA TEXNIK-TAKTIK TAYYORGARLIK TOMONLARINI O'RGANISH MUAMMOLARI. *Journal of new century innovations*, 44(1), 84-87.
11. Shermamatovich, M. M. (2023). THE SPORT OF WRESTLING AND THE LAWS OF THE FIELD OF WRESTLING. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(5), 84-88.
12. Shermamatovich, M. M. (2023). DEVELOPMENT OF WRESTLING SPORTS IN UZBEKISTAN AND AWAKENING OF THE CONCEPT OF PATRIOTISM IN STUDENTS. *JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING*, 2(5), 36-39.
13. Murodov Muzaffar Shermamatovich, Normaxmatov Ilxom Zayniddinovich, Axmedjanov Shuxrat Boltayivich, Ziyatov Muxammad Nomozovich, Sattarov Qarshiboy Norkulovich, & Khusainov Shamshidin Yalgashevich. (2024). PROPOSALS ON INNOVATIVE SOLUTIONS OF ORGANIZING THE ARCHITECTURE OF MULTIFUNCTIONAL SPORTS FACILITIES. *Journal of Advanced Zoology*, 45(S2), 131–135. <https://doi.org/10.53555/jaz.v45iS2.3852>
14. [ERTALABKI BADAN TARBIYA HAMDA JISMONIY TAYYORGARLIKNING INSON ORGANIZMIGA FOYDASI](#) N.I. Zayniddinovich – 2023
15. [FORENSIC ASSESSMENT OF THE NATURE OF DENTAL INJURIES](#) OA Ergashevich, SE Islamov, NI Zainitdinovich - *The American Journal of Medical Sciences and ...*, 2022
16. [IMPROVING THE METHOD OF TRAINING BOXERS WITH THE APPLICATION OF PROTECTION" LEAVING TO THE SIDE"](#)
17. AS Boltaevich, NI Zayniddinovich
18. *World Bulletin of Management and Law* 8, 139-140, 2022
19. [ЗАЩИТА ПРАВ ПАЦИЕНТА ПРИ ПРОВЕДЕНИИ МЕДИЦИНСКИХ ЭКСПЕРИМЕНТОВ](#)
20. ШЭ Исламов, КН Ураков, ИЗ Норммахматов - *Тверской Медицинский Журнал Учредители ...*
21. [PROPOSALS ON INNOVATIVE SOLUTIONS OF ORGANIZING THE ARCHITECTURE OF MULTIFUNCTIONAL SPORTS FACILITIES](#)
22. MMSNIZASBZMNSQNKS Yalgashevich *Journal of Advanced Zoology*, 2 (45(S2)), 131–135., 2024
23. [МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ НАДПОЧЕЧНИКОВ ПРИ ВВЕДЕНИИ ДИСТИЛЛИРОВАННОЙ ВОДЫ](#)
24. Ш Исламов, Н Махматмурадова, И Норммахматов *Журнал гепатогастроэнтерологических исследований* 2 (3.1), 22-28, 2021
25. [JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARI FAOLIYATINING ILMIY – PEDAGOGIK ASOSLARI](#) NI Zayniddinovich *Journal Of New Century Innovations* 4 (No. 1 (2024):), 133-135, 2024